

NORSKnytt

ISSN 0801 5368

- Nye avgangsprøver er mer krevende enn de gamle
- Øvingssjangerer trimmer spesielle skriveferdigheter
- Skriv en 50-stubb
- Gjør språket variert – bruk synonymordbøker
- Tipp sjanger og forfattere
- Tekster er i slekt med hverandre
- Nynorsk og bokmål er likt på mange vis

- Rett på språklige vitser
- Hva er et dikt?
- Lykken er – Skriv om det
- Ta en skrivesjekk
- Litteratur-Lotto
- Norskkrøss, nynorsk og bokmål
- Avgangsprøven i norsk hovedmål 1990
- Norskassett nr. 7:
Fortellingen om slagbjønnen Rugg

Norskassettene

gir lyd til norskundervisninga

1989:

Norskfagkassett 1: Syng og skriv

Norskfagkassett 2: Syng og skriv mer

Norskfagkassett 3: «Synnøve Solbakken» (utsolgt)

Norskfagkassett 4: Vi tipper norske ord

1990:

Norskkassett 5: Vi tipper grannespråk

Norskkassett 6: Grøss og gru

Norskkassett 7: Fortellingen om slagbjønnen Rugg

Kassettene kan bestilles hos Trøndersk Multimedia as.,
Magnetten, 7600 Levanger.

Pris pr. kassett kr. 100,—

Tidligere nummer av NORSKFAGET (årgangen 1989) og
NORSKNYTT (årgangen 1990) kan bestilles hos samme firma.

NORSKNYTT

Utgeber: Trøndersk Multimedia as., Magneten, 7600 Levanger (076-80 111),

Redaktør: Jon Hildrum © Kopiering av stoff som er tilrettelagt for elever, er tillatt.
Abonnement med lyd-kasset (3 nr. pr. år) kr. 350,- pr. år.

Nr. 3 — 1990 (48)

NOVEMBER

16. ÅRGANG

De nye avgangsprøvene er mer krevende enn de gamle

Avgangsprøvene i norsk 1990 var de første som fullt ut bygde på intensjonene i M87. (Hovedmålsettet er tatt inn i dette NORSKNYTT-heftet.) Hovedmålsettet har en A-del og en B-del. Som bebudet gjennom typeoppgaver og rundskriv fra Grunnskolerådet, er del A mer kunnskapsorientert enn tidligere. Det stilles her krav om kunnskaper i andre hovedemner enn skriftlig framstilling. Tanken er at del A skal skille i større grad enn tidligere. «Alle skal klare noe, men alle skal ikke klare alt,» skriver Grunnskolerådet. «Den økte vanskegraden og den mer omfattende kunnskapsorientering i del A, gjør at del A skal tillegges vesentlig vekt.»

En del lærere har stilt seg spørrende til kunnskapsspørsmålene i del A. Grunnskolerådet har derfor sendt ut en oversikt (se side 2) over de dokumentene der det signaliseres at slike oppgaver ville komme. I rundskriv nr. 5-90 heter det således om norsk hovedmål: «Oppgavesettet skal i første rekkje dekkje dei områda som er nemnde i hovudemnet «Skriftleg bruk av språket» i mønsterplanen. Bruk av ulike sjangrar og kommunikasjonssituasjonar vil vere vesentlege element. Oppgavesettet kan også innhalde kunnskapsspørsmål, spesielt til hovudemna «Litteratur», «Språklære» og «Medium og EDB».»

Vi har med andre ord fått et «pensum» i norsk. Det bør en se positivt på. Kanskje kan det bidra til å gi «faget uten grenser» og «skolens avdeling for mangsysleri» som norskfaget er blitt kalt, et mer oversiktlig innhold.

Begrepene «stil» og «langsvar» eksisterer ikke

Elevenes kunnskaper om de ulike sjangrene skal hjelpe dem til blant annet å avgjøre hva som kan være høvelig lengde på et oppgavesvar i hovedmålsettets del B. Derfor blir begrepene «stil» og «langsvar» bevisst ikke brukt i oppgavesettet.

«På alle klassetrinn skal de (elevene) ut fra sine forutsetninger lære seg å velge skrivemåte og form etter budskap, situasjon og mottaker.» (M87)

Ulike sjangrer stiller også ulike krav til språklig korrekthet i elevenes besvarelser. I noen sjangrer, for eksempel hørespill og sagn, vil det være naturlig med innslag av dialekt. I saksjangrer, som for eksempel artikler og essay, er det mindre vanlig å bruke dialekt.

Gledelig er det å se at Grunnskolerådet i **Rettledning for avgangsprøva i norsk 1990** poengterer at «enkelte rettskrivingsfeil gjort i en pressa situasjon, skal heller ikke kunne ødelegge en M eller en S.»

Kommentarene i denne forhåndssensuren må ses i sammenheng med den tidligere utsendte sensorrettledning.

NORSK HOVEDMÅL

Generelt

Grunnskolerådet er blitt kjent med at noen lærere har uttrykt overraskelse over kunnskapsspørsmålene i del A og en vil derfor vise til

M-87

s 136 «Drama»

«Elevene må få kjennskap til eldre og nyere dramatikk»

s 137 «Arbeid med nasjonal litteratur og litteraturhistorie».

«Elevene skal få møte nyere litteratur og et tverrsnitt av den nasjonale litteraturarven».

«Litteraturhistorisk kunnskap må trekkes inn for å gi elevene referansepunkter og linjer å orientere seg ut fra».

Typeoppgaver, høsten 1988

Veiledningen til lærerne.

Hovedtanker:

«I tidligere avgangsprøver var spørsmål til tekst (utdrag) ofte knyttet til leseforståelse. Nå må en også kunne vente å få mer kunnskapsorienterte spørsmål, f.eks. litteraturhistorie, bruk av ulike litterære og visuelle hjelpemidler osv.»

Eksamensoppgaver med sensorveiledning 1989

Innledning s 30:

«Norskoppgavene for 1989 er laget delvis etter M-74, delvis etter M-87, og etter mønster av typeoppgavene fra 1989.»

Rundskriv nr 19-1989 fra Grunnskolerådet.

«Avgangsprøvene i norsk har gjennomgått en gradvis utvikling de siste årene. Norskprøvene våren 1990 vil videreføre denne utviklingen, og hovedprinsippene bak prøvene bygger på typeoppgavene høsten 1988, avgangsprøva 1989 og selvsagt intensjonene i M 87.»

Avgangsprøver etter M-87 s2: «Hovedmålsettet derimot inneholder fortsatt både del A og del B. I del A vil det stilles krav til elevenes kunnskaper i andre hovedemner enn skriftlig framstilling og sidemål, og vanskegraden er økt i forhold til tidligere. Det er meningen at også del A skal skille mellom ulike nivåer.»

Rundskriv nr. 5/90

Reglar om framgangsmåten ved organisering av prøver m.m. i grunnskolen mars 1990 s3 Norsk hovudmål: «Oppgåvesettet skal i første rekkje dekkje dei områda som er nemnde i hovudemnet «Skriftleg bruk av språket» i mønsterplanen. Bruk av ulike sjangrar og kommunikasjonssituasjonar vil vere vesentlege element. Oppgåvesettet kan også innehalde kunnskapsspørsmål, spesielt til hovudemna «Litteratur», «Språklære» og «Medium og EDB».

Norsknyttkryss 2 – 1990 – premievinnere

Nynorsk:

Øystein Kjerstad, Lepsøy skole, 6292 Kjerstad
Nils Inge Graven, Testmann Minne skole, 7120 Leksvik
Siv Heidi Rabben, Eid skole, 7085 Korsvegen

Bokmål:

Monica Fremo, Lundamo ungdomsskole, 7094 Lundamo
Hege Thorvaldsen, Øvre Flatåsvei 67B, 7000 Trondheim
Anja Wellan, Tyristrand skole, 3503 Tyristrand
Pia Christensen, Kruseløkka skole, 1700 Sarpsborg

Løsninger på kryssordene står på side 33 i dette heftet.

Øvingssjangerer trimmer spesielle skriveferdigheter

I tillegg til de seriøse sjangrene er det nyttig med øvingssjangerer som kan gi elevene hjelp i spesielle skriveferdigheter. Vi har tidligere presentert øvingssjangeren MAG-NETORDDIKT (i Norsk-nytt nr. 1-90) og FEMRADEREN (i Norskfaget nr. 2-89). Her introduserer vi kortsjangeren 50-STUBBEN på den følgende siden.

50-stubben forteller mye med få ord

Elevene bruker vanligvis for mange ord når de skal formidle en handling skriftlig. Dette fører til at tekstene blir utflytende og kjedelige å lese. Øvingssjangeren 50-stubben gir trening i å si mye med få ord. Elevene må her gå på jakt etter innholdstunge og presise ord og uttrykk. De må utprøve ulike måter å uttrykke seg på og må foreta valg. 50-stubben gir således variert språklig trening. Her er det bare plass for sentrale momenter.

Overskrift på minst 7 ord

Når elevene skal lage overskrifter selv, velger de ofte lettvinte og lite spennende enkeltord som for eksempel «Ulykken» eller «Kjempeflaks». En lang og gjennomarbeidet overskrift vekker mye større nysgjerrighet og leselyst. Se for eksempel på «Da vaktmesteren kuttet av seg skosnuten, stortåneglen og litt til» på den følgende siden.

50-stubben egner seg godt som pararbeid

Korte øvingssjangerer som for eksempel 50-stubben, egner seg utmerket som pararbeid. Elevene leser tekstutkastene for hverandre og bearbeider tekstene i fellesskap. Læreren må oppmuntre elevene til å stille helt konkrete spørsmål til tekstene: Hvordan kan jeg på beste måte forkorte teksten? Hva **må** være med? Kommer vi på et ord som dekker denne tanken bedre? Hvordan skal jeg gjøre overskrifta mer presis og dekkende?

Slik arbeid er språkberikelse av beste slag.

Skriv en 50-stubb

- ★ En 50-stubb skal fortelle om noe som har hendt, eller noe som kan ha hendt.
- ★ En 50-stubb skal være på nøyaktig 50 ord.
- ★ Overskrifta skal inneholde minst 7 ord.
- ★ Lag gjerne tegninger til 50-stubbene du skriver.
- ★ Skriv 50-stubbene med vakker skrift inn i klassenes 50-stubb-bok.

Her er en av **Magnes** 50-stubber:

Da vaktmesteren kuttet av seg skosnuten, stortåneglen og litt til

Vaktmesteren ville klippe plenkanten flott og gikk bakover med grasklipperen. Han så ikke at Arne slengte sykkel på plenen bak han. Derfor snublet vaktmesteren og fikk foten under grasklipperen.

Skotuppen og litt av stortåneglen ble kuttet. Blodet sprutet. Vaktmesteren haltet i ei uke.

Fra Arnes far fikk vaktmesteren supre vernesko.

Dette er en av **Siljes** 50-stubber:

Sykelkrasjet som gjorde at jeg fikk meg en kjæreste

Da jeg kjørte på postkassestativet og falt av nysykkelen, blødde jeg fælt på kneet og kinnet. Jeg ble redd da jeg så blodet som fosset. Jeg hylte visst skrekkelig.

Knut kom med en rosa dorull, tørket av blod, klappet og trøstet meg. Etterpå ble vi to venner resten av juni.

Her er en 50-stubb fra **Liv**:

Musefoten som hentet brødsmuler mellom golvplankene i kjøkkenet

Mormor fortalte at i barndomsheimen hennes hadde ei musemor reiret sitt under golvplankene på kjøkkenet.

«Da musa fikk unger, hørte vi de spede musepipene, og vi kunne skimte de små lyserøde musekroppene mellom golvplankene. Når vi stakk en brøds mule i sprekk, kom det straks en bitteliten muselabb og hentet brøds mulen».

50-skildring

Skriv ei skildring av et landskap, et fjell, en sjø, en foss, ei eng, en skog eller lignende. (Tenk deg at du lager et «maleri» med ord.)

50-beskrivelse

Beskriv (fortell om utseende) en person, et dyr eller en gjenstand. (Tenk deg at du «fotograferer» med ord.)

(Både i 50-skildringa og 50-beskrivelsen gjelder reglene om 50 ord og overskrift på minst 7 ord.)

Hunden din er blitt borte

Skriv om det!

Her er forslag til noen sjangre som du kan velge blant:

Annonse, plakat, skuespill, regle, bønn, hørespill, tegneserie, novelle, essay, vise, etterlysning (som radiomelding), opprop, limerick, eventyr, kåseri, sagn, fabel, brev, dagbok, rapport, dialog, science-fictionfortelling, kriminalfortelling, nekrolog (minneord), monolog.

Kommer du på andre sjangre som kan passe i denne sammenhengen?

Hvilke typiske kjennetegn har disse sjangrene?

1. Velg ut tre sjangre som du kan tenke deg å nytte når du skal skrive teksten din (ett minutt).
2. Skriv ned minst tre typiske kjennetegn for hver av de tre sjangrene du har valgt (tre minutter).

Sjanger _____

Typiske kjennetegn

Sjanger _____

Typiske kjennetegn

Sjanger _____

Typiske kjennetegn

3. Du skal lese punktene du har notert om **en** sjanger for klassen. Velg ut denne sjangeren (ett minutt).
4. Alle elevene leser de punktene de har notert for en sjanger. (Alle har lov til å «stjelle» punkter under denne opplesingen.)
5. Diskuter de erfaringene dere gjorde under opplesingen.

6. Skriv en tekst om hunden som er kommet bort.

Det er ikke likegyldig hvilken sjanger du velger når du skal skrive en tekst. Sjangeren du velger er med på å bestemme hvor sterkt budskapet i teksten vil virke på leseren. Skriv over teksten din hvilken sjanger du har valgt.

Gjør språket ditt mer variert

– bruk synonymordbøker

ypperlig
briljant
eminent
prima
super(b)
blomstrende
innbringende
lønnsom
florissant
profitabel
ekte
gedigen
lødig
ren
skjær
vektig
dyktig
evnerik
flink
habil
kyndig
anerkjent
ansett
fin
fornem
gjerv
verdifull
(akt)verdig
hederlig
rettskaffen, -sindig
moralsk
respektabel
pen
sympatisk
tiltalende
artig
høflig
edel
gentil
nobel
fortjenstfull
lojal
pålitelig
grei
real
solid
traust
troverdig
ærlig
all right
alle tiders
gasta
glup
grepa
grom
blid
elskelig
elskverdig
godlidende
hjertelig
mild
nådig
snill
vennlig(sinnet)
godhjertet
hjertergod
(menneske)kjærlig
nestejærlig
oppofrende
uegennyttig
varmhjertet
altruistisk

Avløserord for god

behagelig
bekvem
deilig
velskmakende
delikat
lekker
lystbetont
frisk
sunn
ubedervet
ufordervet
forsvarlig
rett
riktig
tilbørlig
grundig
ordentlig
skikkelig
anselig
stor
drabelig
drøy
durabelig
kraftig
brukbar
egnet
nyttig
skikket
fordelaktig
(formåls)tjening
hensiktsmessig
tilfredsstillende
probat
velprøvd
virkningsfull
gagnlig
gunstig
heldig
lykkelig
bra
fortreffelig -trinns
fullgod
patent
flott
fremragende
før
glimrende
meserlig
overlegen
utmerket, -søkt

Av de skriftlige arbeidene som elevene leverer, går det tydelig fram at det **aktive** ordforrådet er nokså magert hos de fleste. Blar vi gjennom ei bok med frie skriftlige arbeider, ser vi fort at de samme ord og uttrykk går igjen til stadighet. En del elever har et blomstrende og variert språk når de uttrykker seg muntlig. Men straks de får et skriveredskap i handa, blir framstillingsmåten kjedelig og ensformig.

Synonymordboka minner deg om nye ord

Elevene må gjøres oppmerksom på at det fins hjelpemidler mot ordfattigdommen. Jeg sikter her først og fremst til synonymordbøkene. De minner oss om nye ord som vi kan bruke i mange sammenhenger. De hjelper oss med å aktivisere det passive ordforrådet vårt. Det passive ordlagret er overraskende stort hos mange.

Selvsagt fins det andre måter å berike ordregistret på enn bare å bla i synonymordbøker. Lesing av god litteratur gir oss alltid nye ord og begreper — hvis vi venner oss til å lese med tanke på å skaffe oss nye ord. Skrivende folk noterer ofte ord og formuleringer som de kommer over når de leser. Dette «språkråstofet» kan så brukes i nye skrivesituasjoner.

Dialektene krydrer og beriker språket

Elevene bør oppfordres til å bruke ord fra sitt muntlige hverdagsspråk når de skal uttrykke seg skriftlig. Dialekten er en fin kilde å øse av her. Dialektene beriker og krydrer språket vårt og gjør det nyansert og levende. Ofte blir en overrasket når en i større ordbøker finner ord som en har trodd var særegne dialektord for et begrenset geografisk område. La elevene få vite at ordlista ikke er ei påbudsliste, men ei tilbudsliste.

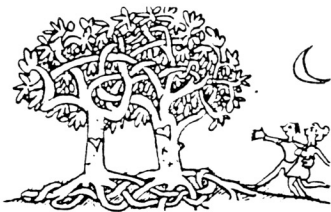
Mer enn 100 avløserord for god

Synonymordlista inneholder mer enn 100 avløserord for **god** og nær 100 for **å gå**. I stedet for **vill** eller **desperat** foreslår ordlista ca. 70 synonyme ord, og som mer presise uttrykk for **lyd** har Cappelens synonymordbok mer enn 100 forslag. Så her finner den som er på ordjakt dekkende ord for de aller fleste behov.

Noen synonymordbøker

- ★ **Cappelens synonymordbok** (1981)
304 sider, synonymer til 3000 sentrale norske ord.
ISBN 82-02-04883-4.
- ★ **Norsk synonymordbok** (1986) 273 sider
Kunnskapsforlagets blå ordbøker, 30.000 oppslagsord.
ISBN 82-573-0231-7.
- Knappen-Toresen: **Ordliste for ungdom** (1983) 184 sider.
Aschehoug (ny utgave kommer i 1991).
ISBN 82-03-12529-8.

Sett synonymene i de rette rubrikkene

Gruppér sint-, snill-, klok-, gjerrig- og ?-ord

Nedenfor finner du hulter til bulter fem ordgrupper som alle beskriver menneskelige egenskaper. Sett orda i alfabetisk rekkefølge i de rubrikkene der du mener de hører heime. Den femte ordgruppen har ikke fått noen overskrift. Finn et ord som du mener høver som overskrift på den femte ordgruppen.

gnien
arbeidssky
dyktig
hensynsfull
orientert
knuslet
god
gjerrig
intelligent
forbitret
påholden
makelig
dvask
forstandig
vennlig
smålig
lat
begjærlig
skolert
likegyldig
velvillig
vred
opplyst
erfaren
forbannet
ilter
knipen
føyelig
slapp
rasende
arg
doven
fredelig
passiv
olm
hissig
kjærlig
ergelig
irritert
klok
vis
lur
human
dorsk
treg
lusen
havesyk

	SINT	SNILL	KLOK	GJERRIG	
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					

SKRIV EN TEKST

Bruk noen av orda i en eller flere av ordgruppene og skriv en tekst, for eksempel et dikt, en monolog, et kjærlighetsbrev, et hørespill e.l.
Lag ei overskrift på minst **fem** ord.

Tipp sjangrer og forfattere

Skriv ett av disse tippetegnene:

	a	b	c
1 Hvilken sjanger er teksten «Den sjuende far i huset»? a) dikt b) brev c) eventyr 2 Hvilken sjanger er «Karius og Baktus»? a) hørespill b) fabel c) lignelse 3 Hvem har skrevet «Karius og Baktus»? a) Prøysen b) Egner c) Vestly			
4 Hvilken sjanger er «Bamsens fødselsdag»? a) dagbok b) vise c) skuespill 5 Hvem har skrevet «Bamsens fødselsdag»? a) Bjørnsom b) Egner c) Jan Erik Vold 6 Hvilken sjanger er «Peer Gynt»? a) sang b) skuespill c) novelle			
7 Hvem har skrevet «Per Gynt»? a) H. Ibsen b) H. Wergeland c) L. Holberg 8 Hvilken sjanger er «Ja, vi elsker dette landet»? a) roman b) sagn c) sang 9 Hvem har skrevet «Ja, vi elsker»? a) K. Hamsun b) H. Ibsen c) B. Bjørnson			
10 Hvilken sjanger er «Terje Vigen»? a) opera b) dikt c) biografi 11 Hvem har skrevet «Terje Vigen»? a) A. Kielland b) A. Garborg c) H. Ibsen 12 Hvilken sjanger er «Gud signe vårt dyre fedreland»? a) preken b) lignelse c) salme			

Tekster er i slekt med hverandre

Blomster som har likhetstrekk, kan grupperes i familier. Det samme kan gjøres med dyr, idrettsgreiner, fottøy, klesplagg osv. Tekster som har visse felles trekk, kan også samles i familier. Slike tekstfamilier kaller vi sjangre (teksttyper).

Når du ser på de 24 sjangernavnene i ruta nedenfor, merker du sikkert at de fleste er gamle kjenninger.

Roman, komedie, vise, melding, stev, reportasje, referat, revy, fabel, limerick, eventyr, kronikk, tablå, grøsser, intervju, musikal, novelle, sang, tragedie, skrøne, rim, debatt, regle, sketsj.

Gruppér sjangernavnene

Bruk skjemaet nedenfor, gruppér de 24 sjangernavnene i fire grupper.

Skriv sjangernavna i alfabetisk rekkefølge i hver rubrikk. Hvis orda passer inn i rutemønstret, kan det være et tegn på at du har løst oppgaven rett.

[illegible]

Skriv! Velg sjangrer selv

Noen få ord kan være nok til å sette i gang avspilleren på din indre fjernsynsskerm. Hvilke handlinger «ser» du når du leser disse ordsamlingene?

Velg ut den ordrammen som du liker best. Skriv en tekst. Velg selv hvilken sjanger du vil bruke. Lag ei god overskrift på teksten din.

Overskrifta må være på minst 5 ord.

robot ustoppelig feiljustert bare tull	motorsykkel tjuvlåne stor fart kollisjon	gate pengepung rette eier tvil	spøkelse gammelt hus mystisk vettskremt	båt øy uvær natt
---	---	---	--	---------------------------

Nynorsk og bokmål er like på mange punkt

Dei to målformene, bokmål og nynorsk, *er like på mange punkt*. Ord og uttrykk som er vanlege i den eine målforma, kan oftast også nyttast i den andre. Det er mest i skrivemåten og bøyninga av somme ord at nynorsken skil seg frå bokmålet.

Kva er ulikt?

Vi skal her sjå på nokre tekstar og merke oss ord som har ein annan skrivemåte på nynorsk enn på bokmål:

Nynorsktekst

DET GÅR BETRE NO

Læraren: — Går det betre med deg på skolen etter at du fekk briller?

Guten: — Ja, det går betre no. Eg har ikkje fått eit einaste blåauge på ei heil veke.

Bokmåltekst

DET GÅR BEDRE NÅ

Læreren: Går det bedre med deg på skolen etter at du fikk briller?

Gutten: Ja, det går bedre nå. Jeg har ikke fått et eneste blått øye på en hel uke.

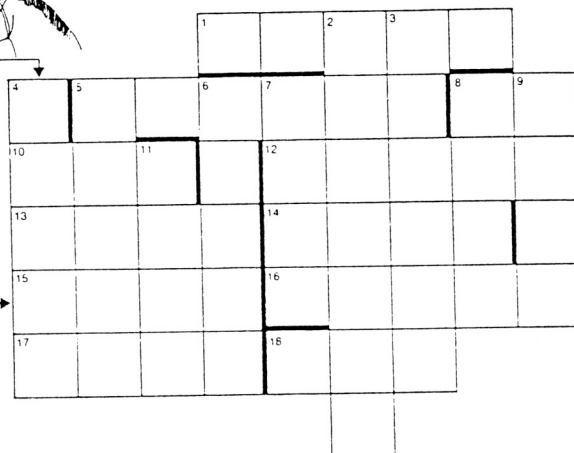
Oppgave 1

- Kor mange ord i teksten over er *like* på nynorsk og bokmål?
- Kor mange ord er ulike?
- Notér dei orda som er annleis på nynorsk enn på bokmål. Kva er ulikt med kvart einskilt ord?

Alle nøkkelorda (orda som skal inn i rutenettet) blir skrivne likt på nynorsk og bokmål.

Kryssord

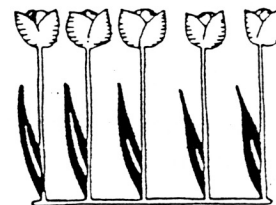

Vassrett

- Hovdyr (jf. «stripehest»)
- Hund
- Alfabetnaboar
- Skogsdyr (hønsetjuv)
- Dyr i jungelen (fleirtal)
- Gutenamn
- Storfugl (hann)
- Hodyr
- Vond lukt (omvendt)
- Irritere
- Sjødyr/kommune i Oppland.

Loddrett

- Bamsen
- Seletøy på hestehovudet
- Gnagar (størst i Noreg)
- Olav (norsk konge som grunnla Bergen)
- Vis, forstandig
- Kveget, buskapen
- Svin
- Ulv

Nynorsktekst

FIRE VEKER GÅR FORT

I avisa stod denne utlysinga: «Lær engelsk på fire veker. Send hundre kroner i dag.» Under desse linjene stod det eit firmanamn og ei adresse. Ei jente sende hundre kroner og fekk ei stund seinare dette svaret: «Takk for pengane. Set i gang med lesinga straks. Hugs, fire veker går fort.»

Bokmålstekst

FIRE UKER GÅR FORT

I avisa stod denne utlysingen: «Lær engelsk på fire uker. Send hundre kroner i dag.» Under disse linjene stod det et firmanavn og en adresse. En jente sendte hundre kroner og fikk en stund seinere dette svaret: «Takk for pengene. Sett i gang med lesingen straks. Husk, fire uker går fort.»

Oppgave 2

Notér dei orda som er annleis på nynorsk enn på bokmål. Kva er ulikt med kvart einskilt ord?

Rett på språklige vitser

Overraskende mange vitsepoenger er bygd opp omkring språklige misforståelser. Ofte fins det i vitsen ord som har flere betydninger. (Ord som skrives likt, men som har flere betydninger kalles homonymer. Eksempler på slike ord er mark, ris, bank og krone.) Språklige vitser bygger også på uklare og ufullstendige utsagn og misforståelser. Nedenfor finner du eksempler på homonymvitser, vitser som bygger på uklart språk, ufullstendige utsagn og misforståelser.

Finn det utsagnet i hver vits som skaper misforståelser. Skriv vitsene om slik at mulighetene for misforståelser ikke er til stede.

1 Elgjakt

Mannen kommer heim etter elgjakta.

Kona: «Skjøt du noe på jakta?»

Mannen: «Ja.»

Kona: «Ligger det i fryseboksen?»

Mannen: «Nei.»

Kona: «Hvor ligger det da?»

Mannen: «På sykehuset.»

2 Merkelig

Når en tar røntgen av armene,
så ser en beina. Merkelig!

På apoteket

Per kom inn på apoteket.

«Kan jeg få noe for hodet mitt?»

Apotekeren: «Dessverre, vi kjøper
ikke hoder her.»

4 Engelsk fotball

Læreren: «Hvor ligger Liverpool?»

Lars: «På annenplass i 1. divisjon.»

5 Kjoleprøving

Eva kommer inn på kjolebutikken.

«Kan jeg få prøve kjolen i vinduet?»

Ekspeditøren: «Jeg syns du burde
bruke prøverommet vårt.»

6 Innskrenking på sagbruket

Storfossen sagbruk må innskrenke
drifta i hausthalvåret.

Ti mann blir no sagde opp.

(Avismelding, nynorsk).

Et dikt er en tekst med ujevn høyremarg

Hva er et dikt? Det vanligste svaret en får når en stiller dette spørsmål til skoleelever, er: Et dikt er noe som rimer.

I dette svaret er det vanligvis innbygget at med rim menes enderim. (Enderimet er den allminneligste rimtypen i nyere diktning — og fins i minst 6 forskjellige varianter. Se Torvik: Innføring i litteratur analyse — s. 76 — U-forlaget 1973.)

— Å forklare hva et dikt er, er et av lyrikk-teoriens enkleste og likevel vanskeligste spørsmål, sier Ivar Havnevik i forordet til Skoleradioheftet NORSK LYRIKK (1976). Etter å ha drøftet spørsmålet, konkluderer han med at det kanskje finnes bare ett kriterium på hva et dikt er, nemlig «bruken av verselinjen som stilistisk fenomen.»

En mer populær forklaring på hva et dikt er: **Et dikt er en tekst med ujevn høyremarg.**

Når det arbeides med diktskriving i skolen, må det særlig i startfasen settes meget rommelige grenser for det som skal få betegnelsen dikt. Dersom eleven selv mener at det han har skrevet er et dikt, må det respekteres og godtas.

Å opparbeide skriveglede og ordbevissthet bør være det primære målet for diktskrivingen i grunnskolen. Det teoretiske stoffet omkring dikt og dikting må komme i annen rekke.

En må derfor være forsiktig med teoretisering omkring emnet HVA ER ET DIKT. Elevene må i stedet få arbeide med dikt i så varierte former som mulig — slik at de selv kan **oppleve** det spesielle som denne uttrykksformen står for.

FORSKJELL PÅ POESI OG PROSA

For å tydeliggjøre forskjellen mellom poesi og prosa, kan det være nyttig å sammenligne en sakprosaetekst og et dikt som behandler samme emne. En kort leksikonartikkel om solsikken kan f.eks. settes ved siden av SOLSIKKEDIKTET av Harald Sverdrup. «Solsikkediktet» fins i Lyrikk 1 (NISK-Gyldendal).

La elevene sammenligne de to tekstene og finne ulikheter i oppsett, språk og innhold. Her er noen av punktene som vanligvis da nevnes som **typiske for poesi**:

- korte tekstlinjer
- annet ordvalg enn i prosaen
- mer «eventyrlig» innhold i poesien
- poesien er mer personlig («jeg» brukes ofte)
- ser på livet på en «nærmere» måte enn i prosaen
- spesielle bilder og sammenligninger i poesien
- rytme og/eller rim i poesien
- poesien krever langsom lesing — og pauser

Poesi er punkt — prosa er linje

Dikt om språk, gresset, bilen, hunden m.m.

En ungdomsskoleklasse har skrevet dikt og hatt det moro, her er et utvalg:

5. Språk

Engelsk, norsk og svensk —
hvorfor så forskjellig
hvorfor har vi så mange
hvorfor har vi ikke bare ett
så alle forstod?

Frode

18. Gresset

Gresset kommer
gresset går
gresset er en matte
med mange grønne hår.
Ellen Anita

21. Grå dag

I dag er det
en grå og trist dag.
Regntunge skyer
henger over deg,
venter et øyeblikk
til de springer.
Regnet slår ned over deg,
men likevel,
du står der ute
sammen med regnet.
Du liker regn sier du,
hvorfor?
Regnet gjør godt,
gjør at alt gror,
det kommer spirer,
nye blomster,
alt blir nytt.
Takk regn,
du gjør det godt for oss.
Marit

41. To mennesker

Jeg kjenner ikke deg...
Du kjenner ikke meg...
Derfor ...
derfor går vi hver vår vei.
Marianne

27. VEIEN

Det er smalt og
langt,
en vei strekker
seg milevis
utover land,
verdensdeler.
Der ikke vi kommer fram
kommer veien fram.
Veien,
lang og smal med bakker og
strekninger på milevis.
Svein.

25. STØY

Vroom
Bilene suser rundt oss
Tut, tut, tuut.
Utålmodige bilister
Støy, støy, støy.
Lillian

30. BILEN

En bil er noe å reise med
En bil er noe å vaske på
En bil har motor med
tennplugger i
En bil er farlig for de som
går
ved siden av den.
Rolf Bjarne.

35. HUNDEN

Hunden
sitter og slikker seg
om munnen
for den ser
et bein.
Rolf Bjarne

29. TRIKK

Det kom en trikk
en trikk gikk.
Nina

36. KONFIRMASJON

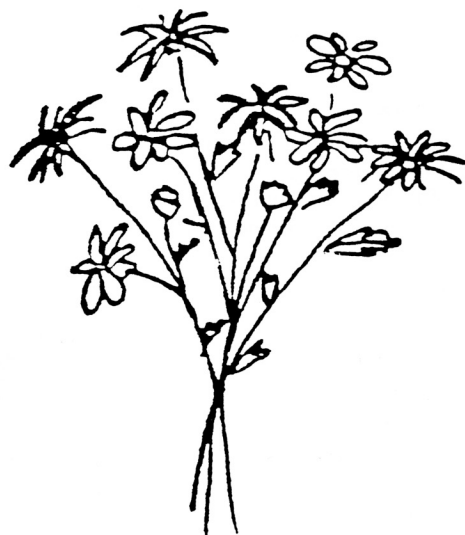
Konfirmasjon
er
for
mange
en automatisk maskin.
Foreldrene
punger
ut
og konfirmanten
samler
inn.
Inger Lise.

40. MOTAR

Motar kan vere
tronge
og motar kan vere
vide
motar kan vere korte
og motar kan vere side.
Men har du lagt
merke til
dette nokon gong:
At motar aldri
har vore
trong
vid
kort
sid
på ein gong.
Inger Lise.

Lykke er..

*Lykke er ikke sommer —
lykke er sol når det har regnet lenge*

*Lykke er ikke å seire —
lykke er å gjøre sitt beste*

*Lykke er ikke stadig framgang —
lykke er å klare noe som man trodde man ikke kunne*

*Lykke er ikke å ha alt —
lykke er å ha noe og lengte etter*

*Lykke er ikke å være modig —
lykke er å våge og gjøre det en syns er viktig*

*Lykke er ikke å være populær —
lykke er å ha noen som bryr seg om en når en er lei og ensom*

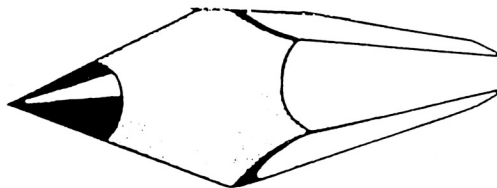
*Lykke er ikke det man har gjort —
men det en skal gjøre*

*Lykke er å tro på seg selv —
og enda forstå at andre er like viktige*

Oppgaver:

- 1 Sett kryss ut for det utsagnet som du er mest enig i.
- 2 Hvilke tanker gir dette utsagnet deg?
Skriv om det. Velg selv en høvelig sjanger.
- 3 Lag selv ett eller flere utsagn om lykke.

Ta en skrivesjekk!

Hvordan er det med din formelle skriveferdighet? Hva er bra? Hva kan forbedres? Fyll ut sjekkskjemaet nedenfor. Etterpå vurderer du det grundig med tanke på framtidig arbeid med norsk skriftlig.

FORMELL NORSK M.M

1 ORTOGRAFI (rettskriving)

Jeg skriver ☐ mange ordfeil ☐ en del feil ☐ få feil.

Disse orda har jeg skrevet feil:

2 TEGNSETTING

Sett **pluss** foran de tegnene du er sikker i bruk av og **minus** foran de tegnene du er usikker i bruken av.

..... punktum, komma, hermetegn (anførselstegn), kolon, spørretegn, utropstegn, apostrof, bindestrek (orddeling).

Skriv en tegnsettingsregel som er nyttig å huske:

3 OG — Å

Er du ☐ sikker, ☐ usikker i bruk av og—å? (sett kryss.)

Skriv den viktigse regelen når det gjelder bruk av og — å:

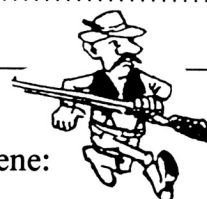
4 OPPSETT AV SKRIFTLIG ARBEID

Mener du at du må ofre mer oppmerksomhet på disse punktene: (Fyll ut med ja eller nei.)

Bruk av marger: Bruk av avsnitt:

Avsnittsoverskrifter: Fyll ut linjene bedre:

Andre punkter:

5 SKRIFTFORMING

Hvilke av bokstavene former du bra?

Hvilke bokstaver kan du skrive tydeligere?

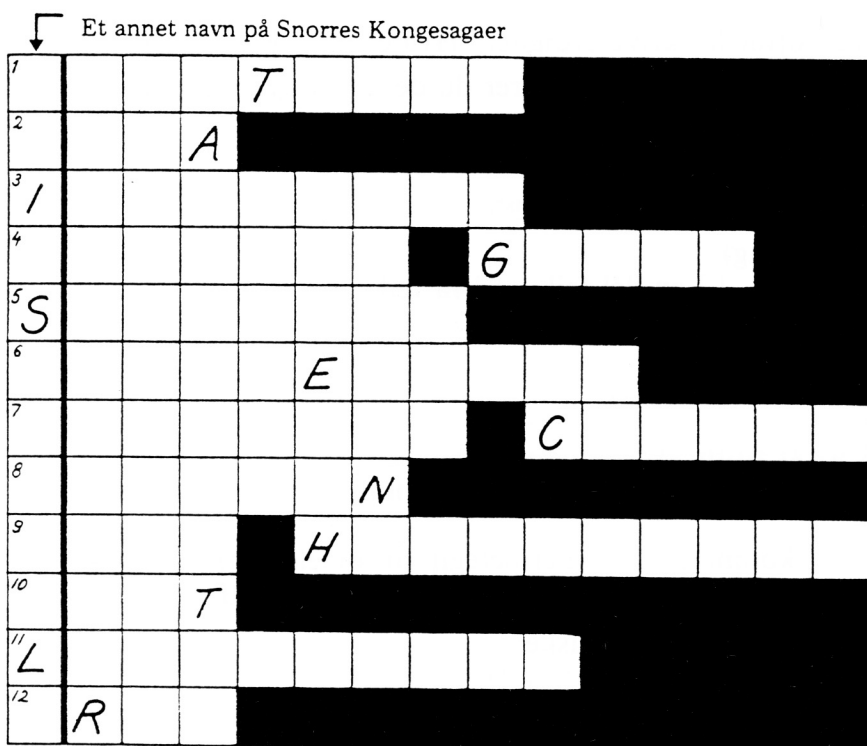
Syns du bokstavstørrelsen din er bra?

Hva kan du forbedre når det gjelder skriften din?

Skriv verset «Ja, vi elsker -» eller en annen sang så fint som du bare makter på baksiden av dette arket.

Finn boktitler

*Her skal du finne fram til noen kjente boktitler.
(bruk gjerne leksikon!)
Fyll så ut de vannrette rutene.
Hva får du i den loddrette rekken?*

1. Stort diktverk av Arne Garborg, handler om en ung kvinne, Veslemøy.
2. En kjent lærebok i skaldskap, skrevet av Snorre Sturlason i 1220. Boka inneholder også fortellinger om de gamle norrøne gudene.
3. Roman av Tarjei Vesaas, handler om vennskapet mellom to unge jenter, Siss og Unn.
4. I denne boka forteller Knut Hamsun om nybyggeren Isak Sellanrå som rydder jord og bygger gard ute i ødemarka. Boka kom i 1917 og er kanskje Hamsuns mest kjente roman.
5. Et fortellende dikt av Aasmund O. Vinje om en person fra Telemark på 1700-tallet. Diktet bygger på et sagn.
6. Skuespill av Henrik Ibsen. Håkon Håkonsson og Skule jarl er hovedpersonene.
7. Roman av Daniel Defoe om en skibbruddens liv på en øde øy.
8. Et berømt gresk dikt i 24 sanger skrevet av Homer (ca. 800 f.Kr.).
9. Boka forteller om en svensk gutt som gjorde en forunderlig reise på en fuglerygg gjennom Sve—rige. Selma Lagerlöf skrev om ham.
10. Alexander Kielland forteller i denne boka om skolegutten Marius som blir syk av å pugge latinske glosser. Boka er et angrep på skolen på 1800-tallet.
11. Jonas Lie skriver her om de ulykkelige i samfunnet.
12. Dette er en av Bjørnstjerne Bjørnsons «bondefortellinger». Hovedpersonen er en ung gutt som lengter vekk fra heimbygda.

Litteratur – Lotto (Se side 17)

— lek med litteraturfakta

Med LITTERATUR-LOTTO vil en, på en utradisjonell måte, skjerpe interessen for fakta om diktning og diktere. Faktaplansjen kan inneholde fakta om

- to eller flere diktere
- to eller flere diktverk
- en kombinasjon av de to første punktene

Når en skal sette opp emner, er det hensiktsmessig å benytte diktere eller verk som naturlig høver sammen.

På eksempelpplansjen er hovedemnet «De fire store i norsk litteratur». Elevene får her først studere plansjen i et visst tidsrom, gjerne i grupper. De får beskjed om at når leken (konkurransen) starter, skal de plukke ut de opplysningene som gjelder *en* av de «fire store».

Elevenes forarbeid går ut på å gjøre seg kjent med hvilke fakta som har tilknytning til hver av de fire dikterne. I dette arbeidet må oppslagsbøker m.m. brukes flittig.

Når forberedelsesøktene er omme, ryddes alt hjelpemateriell og alle notater vekk. Gruppene får en ren kopi av faktaplansjen, og oppgavene blir gitt, for eksempel: Ring inn alle opplysningene som har tilknytning til Bjørnstjerne Bjørnsons liv og diktning.

Læreren gir en tidsfrist for leken. Lagene får ett poeng for hver riktig innringning. For feil innringning trekkes ett poeng.

Litteratur – Lotto – faktaplansje:

«De fire store i norsk litteratur»

Strek under de opplysningene og de titlene som har tilknytning til dikteren:

Skuespillet «Tre par»
Skuespillet «Grabows katt» (1880)
Gikk på skole i Molde
Født i Stavanger 1849—1906
Fikk Nobelprisen i 1903
Skuespillet «En folkefiende»
Skuespillet «Vildanden»
Sjøfortellingen «Rutland»
Fylkesmann i Romsdal fra 1892
Romanen «Gift»
Teatersjef på «Det norske Theater»
Døde i Paris i 1910
Tok juridisk embetseksamen
Romanen «Skipper Worse»
Gift med Karoline Reimers
Født på Modum
Diktet «Terje Vigen»
Romanen «Sankt-Hans Fest»
Romanen «Familien på Gilje»

«Ja, vi elsker dette landet»
Født i Kvikne i Østerdalen
Kjærlighetsromanen «Den fremsynte»
Skuespillet «Brand»
Bondefortellingen «Synnøve Solbakken»
1833—1908
Romanen «Når jernteppet faller»
Romanen «Livsslaven»
Hadde mellomnavnet Lange
Vokste opp i Tromsø
Skuespillet «Peer Gynt»
Skuespillet «Et dukkehjem»
Skuespillet «En fallitt» 1832—1910
Romanen «Arbeidsfolk»
Eventyrsamlingene «Troll» 1 og 2
Sjef for Christiania Theater
Novellen «Faderen»
Debuterte med «Novelletter»
Født i Skien

ORDLEK MED

palindromer

Det fins noen ord som får samme betydning enten de leses framlengs eller baklengs. Slike ord blir kalt **palindromer**. Her er noen eksempler:

Anna, Ada, madam, radar, SAS

. Kan du finne disse palindromene: (alle begynner med bokstaven R)

Skalldyr:

Merkelig:

Styre på
båten:

Kravbrev:
(flertall)

2. Finner du flere palindromer?

Samme hvilken vei du leser disse setningene

Det går også an å sette opp setninger som får samme betydning enten de leses framlengs eller baklengs.

Se på disse eksemplene:

Anne var i Ravenna.

Alle korkene ned i den ene krok, Ella.

Flere palindromer

Otto, SOS, ebbe, esse, sus, viv, kok, etc

En liten alfabetnøtt

— OM DET NORDØST ALLTID VINTEREN
BLÅSER FRA, sa Kari.

— RETNINGER AHA FRA SAMTIDIG
MANGFOLDIGE DET BLÅSER? sa Per,
da er det ikke rart at jeg fryser så jeg rister.

Ordene som er skrevet med store bokstaver, er kommet i feil rekkefølge. Sett de sju ordene som Kari sier, i alfabetisk orden. Gjør likedan med de sju første ordene som Per sier. Da får du mening i samtalen mellom Kari og Per.

Løsning:

Per: TUBLLBST NFOOFTLF

Oppgaver:

1. Hva svarte Per? Du finner det rette svaret ved å bytte ut hver bokstav i kodesvaret med bokstaven som kommer foran i alfabetet.

2. Per misforstod tydeligvis det Mari sa, fordi Mari uttrykte seg upresist. Skriv det Mari mente slik at det ikke kan misoppfattes.

Kodegåte — formuleringsøving

Den fæle trafikken

Mari: Trafikkforholdene i Amerika er fæle. Jeg leste i avisa at i New York blir et menneske overkjørt hver halvtime.

Elevene kan arbeide individuelt eller i grupper med disse oppgavene. Pargrupper kan også intervjue hverandre. Elev A er spørrer på de første 20 spørsmålene. Elev B spør på de siste 20. Hvem får flest rette?

GREIER DU 40 RIKTIGE?

SPØRSMÅL OM MANGT

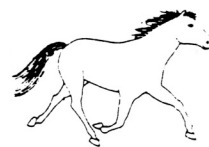
1. I hvilken måned har vi vårjevndøgn? _____
2. Hva er det motsatte av abstrakt? _____
3. Hvilke av disse byene ligger ikke ved Mjøsa:
Hamar, Hønefoss - Gjøvik? _____
4. Hva heter Norges nordligste by? _____
5. I hvilken by har P2 radio sitt tilholdssted? _____
6. I hvilket land er New Dehli hovedstad? _____
7. Hvem har skrevet diktet "Våre små søsken"? _____
8. I hvilket fylke ligger Røros? _____
9. Hvilket av disse ordene er feil skrevet?
interessant, sjangse, kanskje, blant _____
10. Hvem har skrevet skuespillet "Peer Gynt"? _____
11. Hvilken ordklasse hører ordet som heime i? _____
12. Blått kors på hvit bunn. Hvilket land har et
slikt flagg? _____
13. Hvor mange egg får du når du forlanger et snes? _____
14. Hvilken nasjon har rubler som mynt? _____
15. Hvilken dag i året feirer vi Jonsokaften? _____
16. Hva er det norske ordet for sertifikat? _____
17. I hvilken norsk by ligger teatret,
DEN NASJONALE SCENE? _____
18. Hva heter vårt nordligste bispedømme? _____
19. Hva står forkortingen SAS for? _____
20. Hvilket musikkinstrument forbinder du med
navnet Arve Tellefsen? _____
21. I hvilket fylke ligger Trondheim? _____
22. Hva heter den gamle, flotte domkirke i Trondheim? _____
23. Hva heter hovedstaden i USA? _____
24. Hva koster (ca) en liter helmelk? _____
25. Fra hvilken engelsk by kom The Beatles? _____
26. Hva er fornavnet til Sovjets statssjef,
Gorbatsjev? _____
27. Hvilken by er det sørlige endepunkt for
Hurtigruta? _____
28. I hvilket land er Beograd hovedstad? _____
29. Hvordan begynner den danske nasjonalsangen? _____
30. I hvilken by står DET SKJEVE TÅRN? _____
31. I hvilken gruppe er Eldar Vågan medlem? _____
32. Hvem har skrevet "Kristin Lavransdatter"? _____
33. Hvem har skrevet "Julekveldsvisa"? _____
34. Hvem har skrevet skuespillet "Jeppe på Berget"? _____
35. Hvilken stor elv renner gjennom Wien? _____
36. Hva heter kringkastingssjefen? _____
37. Hva er den norske ordet for yrket veterinær? _____
38. Hvilken tittel har leger som spesialisert
seg på operasjoner? _____
39. Ved hvilken norsk by ligger Flesland flyplass? _____
40. Hvilket ord er subjekt i denne setninga?
Bestemor har hugget all juleveden i år. _____

NORSKKRYSS 3 – 1990

NYNORSK

Løysinga sender du til «NORSK-NYTT» v/Jon Hildrum, Høknes ungdomsskole, 7800 Namsos innan 15. januar 1991.

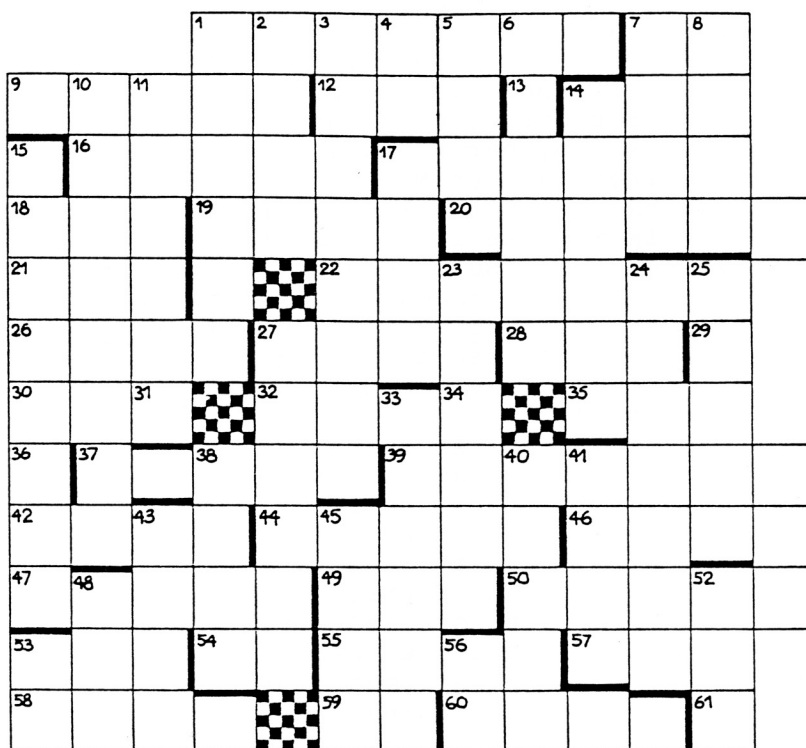
Du deltek da i loddtrekninga om ungdomsbøker.

60 vassrett

14 loddrett

Fyll ut dei opne linjene.

(Legg merke til at det berre er nasjonsnamnet som blir skrive med stor bokstav.)

1. Ein nordmann er frå Noreg og er norsk statsborgar.
2. » » » Sverige » » »
3. » italienar » » » » »
4. » » » » » polsk »
5. » » » Spania » » »
6. » » » India » » »

Namn: klasse: skole:

Adresse:

Kva syns du om vanskegraden på dette kryssordet? (kryss av!)

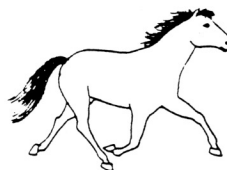
☐ lett

☐ middels

☐ vanskeleg

NORSKKRYSS 3 – 1990

NYNORSK

60 vassrett

14 loddrett

Vassrett:

1. 1/4 av eit år
7. Drikk
9. Synonym til pene
12. Antonym til moll
13. Kjenneteikn for bilar frå Romania
14. Synonym til føde, næring
15. På svenske bilar
16. Antonym til morgon
17. Verdsdel
18. ---l, synonym til uvisse, skepsis
19. Synonym til svak
20. Kan legen skrive ut når vi skal kjøpe medisinar
21. Synonym til tjuveri, plyndring
22. Stoppestad for tog
26. Gutenamn
27. Synonym til leiar, førar
28. Antonym til full
29. Kammertonen
30. Tre ulike vokalar
32. Gutenamn
35. Synonym til odde, tange
37. Synonym til vargen
39. Synonym til konkurrenten (framandord)
42. Synonym til tema
44. Vise takksemd
46. 35 vassrett – omvendt
47. Synonym til sjøhùs
49. Gudbrand budde der
50. Ordrett gjengiing (framandord)
53. Høgtid
54. Drikk
55. Synonym til pause, rast
57. Synonym til strid, trassig (omvendt)
58. Antonym til ingen
59. To vokalar
60. Stort husdyr
61. Romersk talteikn for 250

Loddrett:

1. Synonym til forlange
2. Synonym til lærling (omvendt)
3. Synonym til samanlegging (framandord)
4. Synonym til ujamn
5. Synonym til meiner, går ut frå
6. Synonym til fengsel
7. Antonym til vinne
8. ---pe, del av eit stafettløp
10. Behaldar med vatn for fiskar og vassplantar (framandord)
11. Synonym til dama
14. Synonym til trim
15. Synonym til elektrisiteten
17. Synonym til rein, uforfalska
23. Verdsdel
24. Matrett, vispa egg saman med mjølk og litt salt
25. I andletet
27. 6.
31. Som 29 vassrett
33. Synonym til dokumentlagra (framandord)
36. Romersk talteikn for 1000
38. Himmelretning/klesplagg
40. Synonym til lite
41. Verdsdel
43. 0
45. Fugl
48. Hovudplagget (omvendt)
52. Treslag
53. Svarord
56. Dyrebustad (omvendt)

Bruk dei store TRYKKBOKSTAVANE når du løyser kryssord!

A B C D E F G H I J K
L M N O P Q R S T U V
W X Y Z Æ Ø Å

NORSKKRYSS 3 – 1990

BOKMÅL

Når du har løst kryssordet, sender du løsningen til NORSK-NYTT v/Jon Hildrum, Høknes ungdomsskole, 7801 Namsos innen 15. januar 1991.
Du deltar i loddtrekningen om ungdomsbøker.

Også denne oppgaven må være rett utfylt om du skal være med i trekningen om ungdomsbøker.

24 loddrett

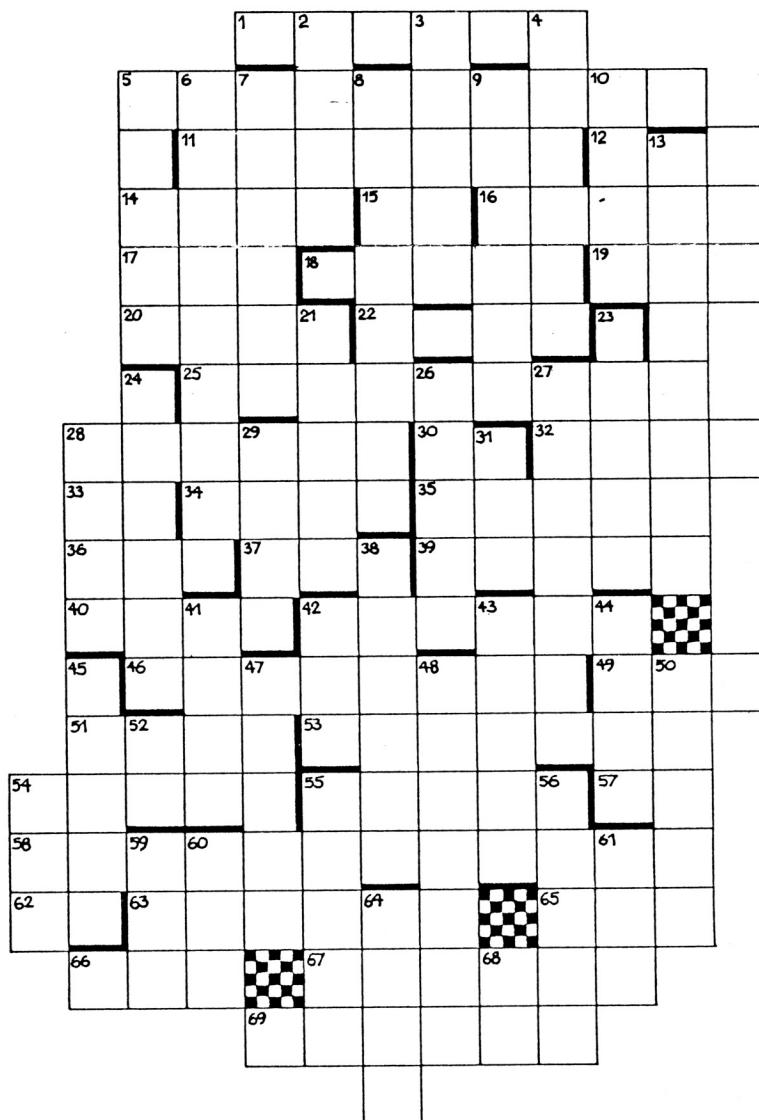
I *fem* av de 15 ordene nedenfor er det en feil. Finn disse fem ordene, rett feilene og skriv ordene i alfabetisk rekkefølge på linjene nedenfor.

alltid, hardhent, farvel, etasje, grammofon, blandt, elleve, forresten, dessverre, vannfør, passasjer, nettopp, ordntlig, sjåfør, insekt.

1.
2.
3.
4.
5.

Ta første bokstaven i hvert av ordene i den rekkefølgen du har skrevet dem her.

Du får da ordet som er synonymt med ordene krav, ønske.

Navn: Klasse: Skole:

Adresse:

NORSKKRYSS 3 – 1990

BOKMÅL

24 loddrett

Vannrett:

1. Tømmer et skip for last
5. Røverne, forbryterne
11. Underlag i seng
12. Smal vei (omvendt)
14. Fjære, lav vann
15. Ujevn
16. Rimer, fryser
17. «Orkester» med to musikere
18. Erte, terge
19. Merkelig, underlig
20. Lærling på skole
22. Smart (omvendt)
25. Fengsle
28. «----- på Mo», guttenavn
30. Alfabetnaboer
32. Utrope til vinner/guttenavn
33. Foran hankjønnsord
34. Lete, etterforske
35. Hurtige, snare
36. Tanke, innfall
37. ---te, utbytte av penger
39. Eventyrbror
40. Vakre
42. Skolestyrer
46. Bestenoteringer (f.eks. i idrett)
49. Trene
51. Show, underholdningsprogram
53. Gammel fortelling, sagn
54. Finnerlønn
55. Garnbunt
57. Uttale, ytre seg
58. Oppmerksomme, nysgjerrige
62. Ukjent (to like bokstaver)
63. Arrangement, tilstelning
65. Gårdsplass
66. Asbjørnsen og ---
(eventyrsamlere)
67. Lurer, bløffer
69. Mannlig søskenbarn

Loddrett:

2. Nes, utstikker
3. Stav, stang
4. Antonym til 1 vannrett (omvendt)
5. Vide, rommelige
6. Sykebil
7. Granner
8. Plage, ergre (fremmedord)
9. Ferie-reisende (omvendt)
10. Nesten blink
13. Veddeløpshesten
21. Forkaste, kassere
23. Lage uro, støy
24. Bikkjer/poststed 2637
26. Linje, stripe
27. Utførsel
28. Grimase, ansikts-trekning
29. Tenne (f.eks. et bål)
31. Flyselskap (forkorting)
38. Redd, urolig (fremmedord)
41. Brorsønn eller søstersønn
42. Dempe
43. Nørte, fikk til å flamme
44. Steinur
45. Årsak
47. Olav----- (norsk konge)
48. Ettermat (etter hovedretten)
50. Vanskelig, innfløkt
52. Titte (omvendt)
54. Eiendomspronomen
55. Si, uttale
56. Terger
59. Pålegg (omvendt)
60. Spise
61. Reise, utflukt
64. Antonym til dag
68. Ordne (f.eks. en seng)

Bruk de store trykkbokstavene når du løser kryssord:

A B C D E F G H I J K
L M N O P Q R S T U V
W X Y Z Æ Ø Å

M E R K : Bare for elever med bokmål som hovedmål

Til eleven: Oppgavesettet består av to deler, del A og del B.

Svar på spørsmåla i del A.

Deretter skal du skrive ei av oppgavene i del B.

BOKMÅL

Avgangsprøve i grunnskolen 1990

NORSK HOVEDMÅL

DEL A

ET DUKKEHJEM

Teksten nedenfor og på neste side er et utdrag fra Henrik Ibsens skuespill «Et dukkehjem». Les teksten og svar på disse spørsmåla:

- 1 Skuespill, dikt og noveller skiller seg fra hverandre blant annet ved måten de er satt opp på («utseendet»).
Hvordan kan du se av utdraget at «Et dukkehjem» er et skuespill?
- 2 Plukk ut fem av de følgende orda og forklar hva de betyr:
replikk, scene, instruktør, rolle, kulisser, scenograf, akt, komedie, tragedie, rampelys.
- 3 Er utdraget henta fra begynnelsen, midten eller slutten av skuespillet?
Forklar hvordan du kom fram til svaret.
- 4 Hvilken tid på året foregår handlinga?
- 5 Hvilket sosialt miljø tilhører Nora og Helmer?
Begrunn svaret ditt.
- 6 Gi personskildringer av Nora og Helmer slik du møter dem i dette utdraget.
- 7 a) Hvordan er forholdet mellom Nora og Helmer?
b) Hvilken hovedproblemstilling tror du Ibsen tar opp her?
- 8 Nevn andre skuespill eller dikt som Henrik Ibsen har skrevet.
- 9 a) Hvilke andre forfattere kjenner du til fra siste halvdel av 1800-tallet?
b) Nevn titler på noe de har skrevet, eller fortell om noe de var opptatt av.

Henrik Ibsen

ET DUKKEHJEM

Skuespill i tre akter

(1879)

PERSONENE:

Advokat Helmer	Helmers tre små barn
Nora, hans hustru	Anne-Marie, barnepike hos Helmers
Doktor Rank	Stuepiken sammesteds
Fru Linde	Et bybud
Sakfører Krogstad	(Handlingen foregår i Helmers bolig.)

FØRSTE AKT

(En hyggelig og smakfullt, men ikke kostbart innrettet stue. En dør til høyre i bakgrunnen fører ut til forstuen; en annen dør til venstre i bakgrunnen fører inn til Helmers arbeidsværelse. Teppe på gulvet; ild i ovnen. Vinterdag.)

(Der ringes ute i forstuen; litt efter hører man at der blir lukket opp. Nora kommer fornøyet nynnende inn i stuen; hun er kledd i yttertøy og bærer en hel del pakker, som hun legger fra seg på bordet til høyre. Hun lar døren til forstuen stå åpen efter seg, og man ser der ute et bybud, der bærer en julegran og en kurv, hvilket han gir til stuepiken, som har lukket opp for dem.)

Nora. Gjem juletreet godt, Helene. Børnene må endelig ikke få se det før i aften, når det er pyntet. *(til budet; tar portemoneen frem.)* Hvor meget -?

Bybudet. Femti øre.

Nora. Der er en krone. Nei, behold det hele.

(Budet takker og går. Nora lukker døren. Hun vedblir å le stille fornøyet mens hun tar yttertøyet av.)

Nora (tar en pose med makroner opp av lommen og spiser et par; derpå går hun forsiktig hen og lytter ved sin manns dør). Jo han er hjemme. (nynner igjen, idet hun går hen til bordet til høyre.)

Helmer (inne i sitt værelse). Er det lerkefuglen som kvirrer der ute?

Nora (i ferd med å åpne noen av pakke-
kene). Ja, det er det.

Helmer. Er det ekornet som romsterer der?

Nora. Ja!

Helmer. Når kom ekornet hjem?

Nora. Nu nettopp. (putter makron-
posen i lommen og visker seg om munnen.)

Kom her ut, Torvald, så skal du få se hva jeg har kjøpt.

Helmer. Ikke forstyrr! (litt efter;

åpner døren og ser inn, med pennen i hånden.) Kjøpt, sier du? Alt det der? Har nu lille spillefuglen vært ute og satt penge over styr igjen?

Nora. Ja men, Torvald, i år må vi dog virkelig slå oss litt løs. Det er jo den første jul da vi ikke behøver å spare.

Helmer. Å, vet du hva, ødsle kan vi ikke.

Nora. Jo, Torvald, litt kan vi nok ødsle nu. Ikke sant? Bare en liten bitte smule. Nu får du jo en stor gasje og kommer til å tjene mange, mange penge.

Helmer. Ja, fra nyttår av; men så går det et helt fjerdingsår før gasjen forfaller.

Nora. Pytt; vi kan jo låne så lenge.

Helmer. Nora! (går hen til henne og tar henne spøkende i øret.) Er nu

lettsindigheten ute og går igjen? Sett nu jeg lånte tusen kroner i dag, og du satte dem over styr i juleuken, og jeg så nyttårsaften fikk en taksten i hodet og lå der.

Nora. (legger hånden på hans munn). Å fy; tal ikke så stygt.

Helmer. Jo, sett nu at slikt hendte, - hva så?

Nora. Hvis det hendte noe så fælt, så kunne det være ganske det samme enten jeg hadde gjeld eller ikke.

Helmer. Nå, men de folk jeg hadde lånt av?

Nora. De? Hvem bryr seg om dem! Det er jo fremmede.

Helmer. Nora, Nora, du est en kvinne!

(Scenearvisningene er forkorta.)

Ordforklaring: est = er.

DEL B OPPGAVE 1: ET DUKKEHJEM

Teksten i del A er henta fra skuespillet «Et dukkehjem» av Henrik Ibsen.

Hvordan ønsker du at dette stykket skal ende? Skriv din egen slutt. Du kan velge om du vil skrive den som skuespill eller fortelling.

Overskrift: Et dukkehjem

Foto: Rigmor Mydtskov

OPPGAVE 2: Å LEVE SAMMEN

Hvilke tanker gjør du deg om det å leve sammen med et annet menneske år etter år? Skriv et brev til kjæresten din – en virkelig eller en oppdikta – der du forteller hvordan du ønsker at dere skal leve sammen.

Overskrift: Å leve sammen

Thi to, som elsker hinanden,
kan volde hinanden mer' ondt
end alle de argeste fjender,
som hævner sig jorden rundt;

og to som elsker hinanden,
kan læge de ondeste sår
blot ved at se på hinanden
og glatte hinandens hår.

Viggo Stüchenberg

OPPGAVE 3: PÅ FLUKT

Det er mange grunner til at mennesker er på flukt, og det finnes mange måter å flykte på. Skriv en tekst som handler om å flykte. Velg sjanger selv.

Overskrift: På flukt

FLUKTEN TIL HAVS

– Nå kantrer den!

Gjennom fossen av regn over dansende skumtopper skimter vi den lille treskuta, et spinkelt skrog som rommer 141 mennesker.

Vi ser at skikkelsene ombord forsøker å klore seg fast, til reling og mast, til styrehus og hva de måtte ha å gripe fatt i. Tre-fire av dem tumler kraftløse over sine medpassasjerer, fra styrbord til babord i et sanseløst sekund. Hender og armer ordner og retter opp, hjelper og støtter de svake – og igjen sitter alle rolig i dette skall som virrer uten maskinkraft, uten styring på havet. Det er nesten ikke til å tro. Flyktningebåten retter seg opp igjen i den frådende sjøen, og rormannen bruker de krefter han har for å gjenvinne kontrollen.

(Tekstutdraget er henta fra Einar Kr. Holtet: En båt fra Vietnam, Oslo 1979)

«GULLREGN»

Nana var svært god til å springa. Men sjølvsagt kunne ho ikkje springa frå ein motorsykkel. Det var det ingen av dei som kunne – Karen aller minst.

Dei storma av stad alle fire. Nana hadde teke Karen i handa, og Karen følgde Nana blindt, men ho gjorde det og slik at Nana ikkje kunne halda følge med dei to gutane, som såg seg tilbake medan dei sprang.

Jørn heldt veska med bandopptakaren fast i båe hendene.

Motorsykkelen hadde nådd fram til hjørnet, og la seg kvesande like i hælane på dei.

– Berre slepp meg, eg er ikkje redd for han, ropa Karen til Nana. Men Nana heldt Karen fast i handa og dro henne etter seg. Ho ropa til dei to gutane:

– Vi spreier oss!

Men korleis skulle dei spreia seg? Det var ingen sideveggar. Den veggen dei beinflaug nedover var merkeleg tom: ein skulle tru at fellesferien hadde tømt han for vaksne som kunne hjelpe.

(Tekstutdraget er henta fra Ande Bodelsen: «Gullregn», Den norske Bokklubben 1989 (Bokklubben for barn))

OPPGAVE 4: ET BILDE

Se på bildet nedenfor og skriv en tekst med utgangspunkt i bildet.

Velg sjanger selv.

Overskrift: Et bilde

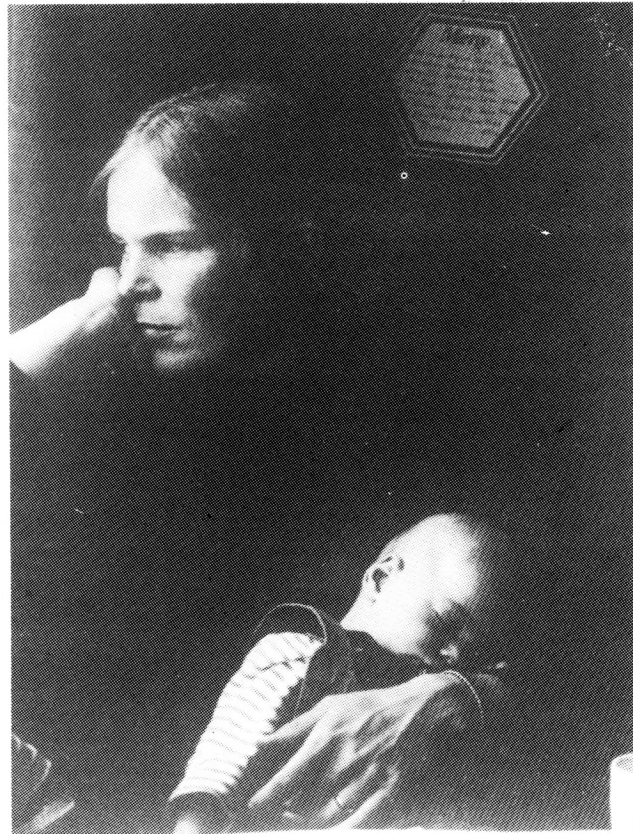

Foto: Sigurd Stinessen

OPPGAVE 5: VI OG INNVANDRERNE – INNVANDRERNE OG VI

Tenk deg at du er elev ved en skole der innvandrerelever blir mobba. Elevrådet har vedtatt å informere om innvandrerne ved at 9.-klassingene holder foredrag for 7.-klassingene og på foreldremøte.

– Skriv **foredraget** du vil holde enten på foreldremøtet eller for 7.-klassinger. La det gå tydelig fram hvem du snakker til.

Dersom du ikke vil skrive foredrag, kan du skrive enten

- et leserbrev
- eller
- et hørespill der personer med ulike meninger diskuterer

Overskrift: Vi og innvandrerne - innvandrerne og vi

Du ser han på gata. Kjenner han ikke - mørkhudet, fremmed i folkemengden. Du leser om han i avisene: dårlige boforhold, språkvanskeligheter, isolasjon. Rasefordommer og arbeidsproblemer. Fremmedarbeideren i Norge.

Han står ved siden av deg på holderplassen. På vei til jobben, i restauranten, i fabrikken. Eller på vei hjem. I ettermiddagsrushet sammen med oss. Ukjente navn på postkassa, matlukt i trappeoppgangen. Fremmed - rar lukt. Merkelig musikk fra leiligheten under.

Av og til ser du henne. Farverige klær under norsk vinterkåpe. Søndagstur med mann og barn. Eller i butikken.

Du forklarer henne kanskje teksten på vaskepulverpakken. Hun smiler: Takk for hjelpen! Hans og hennes barn er dine klassekamerater. På pulsten foran deg, i skolegården.

Du ser dem, kjenner dem ikke. Fremmede.

Hvem er de?

Hvorfor er de her?

Hvordan lever de?

(Fra: Vi og innvandrerne, innvandrerne og vi, KAD)

Foto: Ragnar B. Wold

UTENLANDSKE STATSBORGERE I NORGE

Dansker	ca. 18 000
Briter	13 000
Svensker	12 500
Pakistanere	11 000
Amerikanere (USA)	10 000
Vietnamesere	6 100
Tyrkere	4 500
Chilenere	3 700
Finlendinger	3 700
Iranere	3 500
Sri Lanka	3 400

Til sammen bodde det ca. 130 000 utenlandske statsborgere i landet pr. 1.7.1988.

(Statistikk fra KAD, Utenriksdepartementet)

Rekord: 104430 ledige

Arbeidsstatistikk pr. 24.01.90

OPPGAVE 6: ARBEIDSLØS

Utdraget nedenfor er fra skuespillet «Vår ære og vår makt» av Nordahl Grieg. Handlinga i denne scenen foregår i mellomkrigstida da det var stor arbeidsløshet i Norge. Det er arbeidsløse sjøfolk i Bergen som snakker sammen.

I dag er det også mange mennesker som ikke får arbeid.

Ta for deg de problema som mennesker uten arbeid kan møte.

Du kan velge om du vil skrive

- ei saklig utgreiing
- et intervju med en som er arbeidsløs
- et utdrag fra dagboka til en gutt eller ei jente uten arbeid

Overskrift: Arbeidsløs

Vingrisen: Jo! Det e akkurat det verste. Å daue. Og sånn har det vært siden tidenes morgen, som de sier.

Gustav: Å eg vet ikkje eg. Husker du den gangen i livbåten, Vingrisen.

Du sa vi ikkje skulle gi oss. Eg synes vi e i livbåten no også eg. Det er bare verre denne gangen. Fire år har eg gått arbeidsløs, du i tre. Det er bare det at denne gangen kommer vi aldri te land.

(En dampskipssirene høres ute på havnen.)

Vingrisen: Hørte dokker. Tre lange. Det e Spanskelinjen. »Stromboli».

Stavanger: Ja, den som va ombord der -

Jappen: Få komme seg nerover på varmen. Ikkje gå her og hoste livskiten av seg.

Stavanger: Då skulle eg ikkje komme te bake så fort -

Gustav: Vi kommer no vel ikkje ut mer -

Ottar (skjærende): Ka e det dokker klager etter? Dokker har ikkje arbei no, men dokker har engang hatt arbei. Dokker har nokke å huske, dokker har sitt sjøen, sette i ruffen sammen, treft kvinnfolk, dokker har fått være med.

Men eg har aldri vært med, eg har aldri hatt arbei, eg skal aldri få det. Eg skal aldri få det. Eg skal aldri få prøve meg, aldri leve.

Vingrisen (reiser seg i køyen): Der kan hende mykkje for deg enno. Du e so ong. Tenk på meg som e femogførti år. Det e mykkje for en fyrbøter det. Eg skal si deg en ting: Det e ikkje bare aske de hiver opp fra dørken, og dumper overbord.

Kor gammel e du? Tyve år? Ånei. Du behöver ikkje å miste motet.

Ottar (truende): Eg har ikkje mistet motet. For eg tror eg skal leve den dagen då vi e mange nok så vi kan få sport de: Ka har dokker gjort me oss?

KOPIORIGINALER

Nr. 7

Mikkjel Fønhus:

Fortellingen om slagbjønnen Rugg

(de tre første kapitlene)

Lest av Nils Johnson

Mikkjel Fønhus (1894—1973)

– skogens og viddas dikter

Få kjente dyrelivet i skog og fjell så godt som Mikkjel Fønhus. Ofte fartet han omkring til fots, på ski og på sykkel for å samle stoff til bøkene sine. På disse reisene overnattet han gjerne under ei gran i skogen i en reinskinn-sovepose. Slik opplevde han nattstemninger i naturen.

Da han arbeidet med boka "Varg" (1933), gikk han milevis på ski på Rørosvidda og i Svensk-Lappland for å studere ulvens levemåte. I de milevide Vassfarskogene lærte han hvordan bjørnen og andre ville dyr levde. Slagbjørnen Rugg som Fønhus forteller om i boka "Der villmarken suser" (1919), holdt til i dette ville og ulendte terrenget. Rugg, som ble skutt omkring år 1900, var en av de største bjørnene som noen jeger har felt i Vassfarskogene.

Fønhus reiste også utenfor landets grenser. I 1930-åra prøvde han seg på storviltjakt i Afrika, han skjøt isbjørn i polartraktene og jobbet som tømmerhugger i Canada.

I løpet av de 55 årene Fønhus drev med forfatterarbeid, ga han ut 41 bøker. Etter hans død fant de i tillegg ca 40 ukjente manuskripter. Et utvalg av disse ble utgitt i tolv bind i 1978.

"Hovedpersonene" i de fleste bøkene av Fønhus, er ville dyr. Men han nøyde seg ikke med å skrive om dyr i norsk skog og villmark. Boktitler som "Løvene i Kilimatui" (1931) og "Leoparden" (1956) forteller oss at han også interesserte seg for dyrelivet i fremmede verdensdeler.

I en rekke av bøkene skildrer Fønhus, møtet mellom menneske og dyr. Dette gjør han så mesterlig at leseren opplever den dirrende spenningen i situasjonen. Kampen mellom jegeren og byttet i boka "Jerv" (1959) er et eksempel på dette.

Men Fønhus har ikke bare skrevet om dyr. I boka "Skiløperen" (1936) forsøker han å vise hvilken ødeleggende virkning konkurranseidretten har på et menneske. Boka "Gullgraverne på Fimarksvidda" (1962) forteller om det hektiske gullrushet på Finmarksvidda omkring århundreskiftet.

Men best er Fønhus når han på sin kraftige og malende måte skriver om dyr. Helt fra småguttedagene hadde han interessert seg for dyr, og han ønsket å bli veterinær. Han startet skolegang i Oslo, men etter studenteksamen holdt han ikke ut å bo i byen lenger og drog tilbake til heimbygda Sør-Aurdal i Valdres der han drev som gardbruker og forfatter resten av livet. I 1917 kom den første boka hans, "Skoggangsmann! "Trollelgen" som han skrev i 1921, ble senere filmet.

Mikkjel Fønhus fikk en stor leserkrets, både barn, ungdom og voksne satte pris på bøkene hans. I 1952 fikk Fønhus kunstnerlønn fra den norske stat.

Fønhus får leseren til å oppleve dyra han forteller om innenfra, og han lar oss se naturen slik som han mener dyrene kan oppleve den.

Fønhus har gjennom bøkene sine fått mange nordmenn til å se på dyr og natur på en ny måte. Han har på den måten vært med på å styrke naturfølelsen vår.

Svar i fulle setninger på disse oppgavene:

1. Hva heter heimbygda til Mikkjel Fønhus?
2. a) Hva var tittelen på den første boka som Fønhus ga ut?
b) Hvor gammel var Fønhus da denne boka kom?
3. En av bøkene til Fønhus er filmet. Hvilken bok er det?
4. Nevn noen typiske trekk ved dyrebøkene Fønhus skrev.
5. Gi noen opplysninger om slagbjørnen Rugg.
6. Nevn noen typiske trekk ved dyrebøkene Fønhus skrev.
7. Nevn Fønhusbøker der dyr ikke er "hovedpersoner".
8. a) Hvilket yrke ønsket den unge Fønhus å utdanne seg til?
b) Hvorfor ble det ikke noe av disse yrkesplanene?
9. Sett opp en kronologisk oversikt (i rett tidsrekkefølge) over de Fønhusbøkene som er nevnt i teksten.
10. Forklar disse ordene:
a) terreng
b) veterinær
c) polar-traktene
d) eksamen

2. Fremmedord

Skriv av denne teksten. Sett inn ord fra ordsamlingen under på de åpne linjene:

Mikkjel Fønhus var meget _____ i _____ og hadde planlagt å utdanne seg som _____. Han drev isbjørnjakt i _____ strøk og storviltjakt _____.

Han brukte sjelden moderne _____ når han var på reiser innenlands.

I 1952 fikk Fønhus _____ fra Staten. Ca 40 ukjente _____ ble funnet etter hans død. Bøkene hans var meget _____ og ble lest av folk i forskjellige _____.

—ORDSAMLING—

tropene, dikter-gasje, manuskripter, generasjoner, interessant, arktiske, zoologi, veterinær, populære, kommunikasjonsmidler

Mikkjel Fønhus: Fortellingen om slagbjørnen Rugg

A: Lyttet du oppmerksomt?

Kryss av i denne tippekupongen:	a	b	c
1. Hvor holdt slagbjørnen Rugg til? a) Krokskogen b) Vassfarfjella c) Dovrefjell			
2. Hva levde Rugg av de første somrene i sitt liv? a) røtter, bær og gras b) fisk og maur c) poteter og høy som bøndene la ut			
3. Hvordan mistet mor hans livet? a) gikk utfor et stup b) ble stanget i hjel av en elg c) ble skutt			
4. Hvilket dyr var det første som Rugg tok livet av? a) en sau b) ei gaupe c) ei ku			
5. Hvilket dyr hadde Erik og Anton nylig skutt? a) en ulv b) en bjørn c) en elg			
6. Hvordan skulle de frakte dette dyret ned til bygda? a) med hest og slede b) med kløvhest c) med traktor			
7. I hvilken måned foregikk kampen mellom Erik Bråtan og Rugg? a) oktober b) april c) september			
8. Hvilket skytevåpen hadde Erik? a) en pistol b) ei kragrifle c) et haglgevær			
9. Hvor på kroppen ble Rugg skadd da Erik skjøt på ham? a) på ryggen b) ved øret c) i bogen			
10. Hvilket dyr satt i et tre og så på kampen mellom Erik og Rugg? a) et ekorn b) en mår c) ei ugle			
11. Hvorfor hadde Anton dårlig kondisjon? a) hadde hatt lunge- betennelse b) hadde skadd en fot c) var underernært			
12. Hvem var det egentlig som reddet Erik? a) Anton Sveiperud b) Ball c) Varg			

B: Emner å samtale om

Bør bjørnen fredes? En gruppe får i oppdrag å finne argumenter som taler *for* at bjørnen bør fredes. En annen gruppe får i oppgave å finne argumenter som taler *mot* fredning av bjørn.

Gruppene møtes til diskusjon om denne saken. Også de andre elevene i klassen får komme med innlegg.

C: Tankereferat

Lag et referat av de tankene som fór gjennom hodet til Erik Bråtan mens han danset rundt furustammen i kamp med slagbjørnen Rugg. Skriv referatet i jeg-form.

Mikkjel Fønhus:

Fortellingen om slagbjønnen Rugg

A Kan du svare?

- 1 Hva heter det området i Norge hvor Rugg holdt til?
- 2 Hvilket dyr var det første som Rugg drepte og åt?
- 3 Rugg forandret seg etter dette drapet. Forklar.
- 4 Hvilket ærend hadde Erik Bråtan og Anton Sveiperud ved Nevlingskøllen?
- 5 Hvordan oppdaget Erik Bråtan først at det var bjørn ved Nevlingskøllen?
- 6 Erik kunne også se på hunden sin at den hadde truffet bjørn. Hvordan så han det?
- 7 Erik kom helt innpå Rugg før bjørnen ble vår ham. Hvordan kunne det gå til?
- 8 Hvilket uhell fikk Erik med børsa si?
- 9 Ei furu berget livet til Erik. Forklar.
- 10 Hva tenkte Erik på da han var i livsfare?
- 11 Hvordan endte denne kampen for Rugg?

B Ord og uttrykk

Skriv ned noen ord, uttrykk eller hele setninger fra teksten som du synes er særlig fine. Si også hva du mener dikteren får uttrykt med dem.

C Tegn

Lag en tegning til en situasjon fra teksten.

D Skriv om det

- 1 Hva lærte du om bjørnen og andre dyr i villmarka av denne teksten? Skriv om det.
- 2 Hvilken hending gjorde sterkest inntrykk på deg i denne teksten? Skriv om det.

E Beskriv

Beskriv den situasjonen som du ser på tegningen.

Tilleggsstoff:

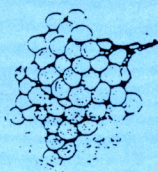
I sagnsamlinger, bygdebøker m.v. fins det ofte gode bjørnehistorier. Dette er populært fortelle-stoff som elevene kan framføre for klassen.

Vi minner også om skoleradioprogrammet om *Mikkjel Fønhus* (sendt 10.1.1969). Her forteller Fønhus om seg selv, om sitt forfatterskap og om sitt forhold til dyr og natur. I programmet leses bl.a. teksten som skildrer kampen mellom Erik Bråtan og Rugg ved furustammen.

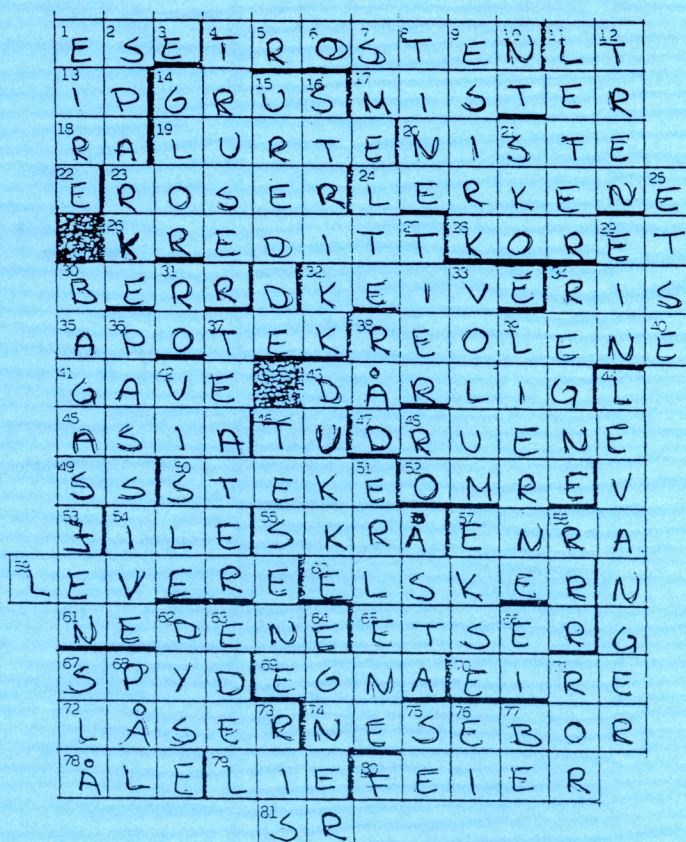
Løsning på

Norsk-Nyttkryss 2 -90

BOKMÅL

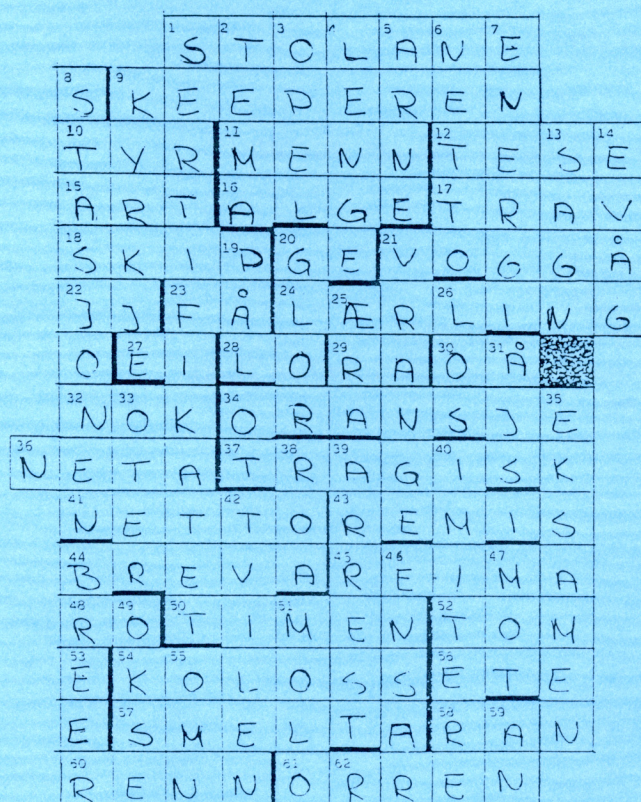

47 vannrett

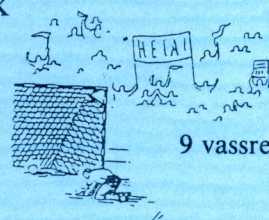

Løysing på

Norsk-Nyttkryss 2 -90

NYNORSK

9 vassrett

NORSKnytt

3 – 1990

Innhold

- 1 Nye avgangsprøver mer krevende enn de gamle*
- 2 Grunnskolerådet: Forhåndssensur 1990, utdrag*
- 3 Kryssordvinnere 2-90*
Øvingssjangerer trimmer spesielle språkferdigheter
- 4 Skriv en 50-stubb*
- 5 Hunden min er kommet bort — skriv om det*
- 6 Gjør språket ditt mer variert — bruk synonymordbøker*
- 7 Sett synonymene i rett rubrikk*
- 8 Tipp sjanger og forfattere*
- 9 Tekster er i slekt med hverandre*
- 10 Nynorsk og bokmål er likt på mange vis*
- 11 Rett på språklige vitser*
- 12 Hva er et dikt? En tekst med ujevn høyremarg*
- 13 Dikt om språk, biler m.m.*
- 14 Lykken er — skriv om det*
- 15 Ta en skrivesjekk*
- 16 Finn boktitler*
Litteratur — Lotto, en lek med fakta om litteratur
- 18 Ordlek med palindromer*
- 19 Spørsmål om mangt*
- 20 Norskkryss 3 -90, nynorsk*
- 22 Norskkryss 3 -90, bokmål*
- 24 Avgangsprøven i norsk hovedmål 1990*
- 26 Norskkassett nr 7: Fortellingen om slagbjørnen Rugg*
- 33 Kryssordløsninger 2 -90*